

Demokrati och skolans styrning

Jens Gardesten, 17/9 2019

Litteratur och upplägg

Om demokratibegreppet: Lindensjö (1999)

Om skolans styrning: Forsberg (2014 el. 2017)

Om hållbar utveckling: Borg (2011)

Lyssna och läs kritiskt. Ställ frågor!

Men först:

Varför läser vi detta?

1)UVK-kurser i relation till VFU och ämnesdidaktik.....

Åskådarperspektivet på läraryrket: Att "från distans" tänka, resonera, argumentera, diskutera, förstå...

Deltagarperspektivet på läraryrket: Att agera, att leda, att samspela med elever, att hantera plötsliga utmaningar etc (att undervisa).

Guide för handledning och bedömning

Grundlärarutbildningen F-3

Reviderad upplaga. Gäller för studenter antagna från höstterminen 2015

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Verksamhetsförlagd utbildning

Vad är det första du tänker på när du hör ordet
”demokrati”, kopplat till skola och fritidshem?

Några formuleringar:

Ur läroplanen:

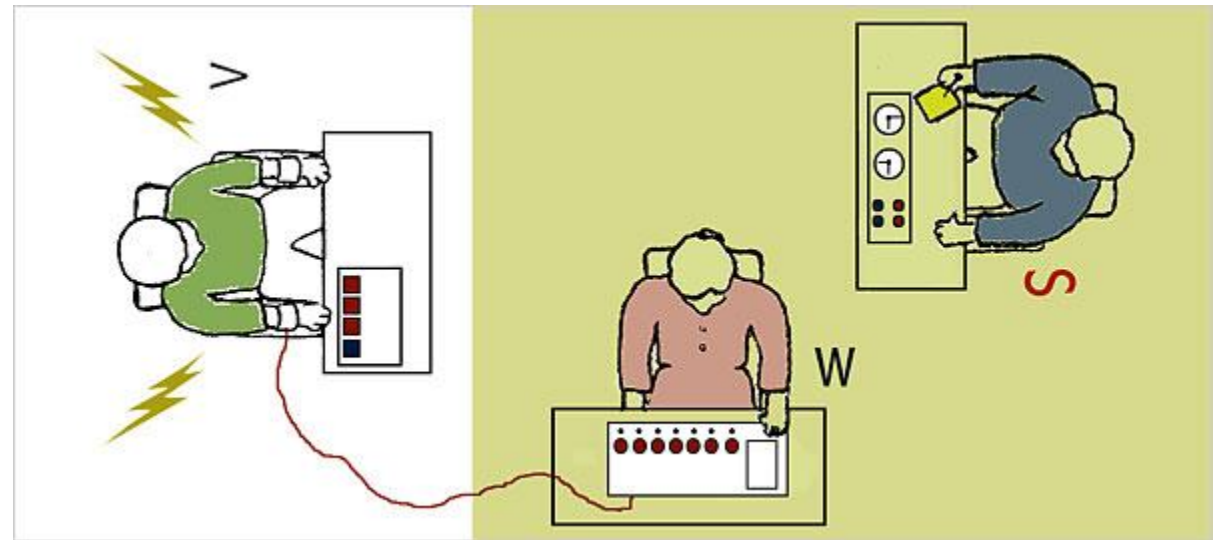
”De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever” (Skolverket, 2019, s. 13).

”Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet” (Skolverket, 2019, s. 6).

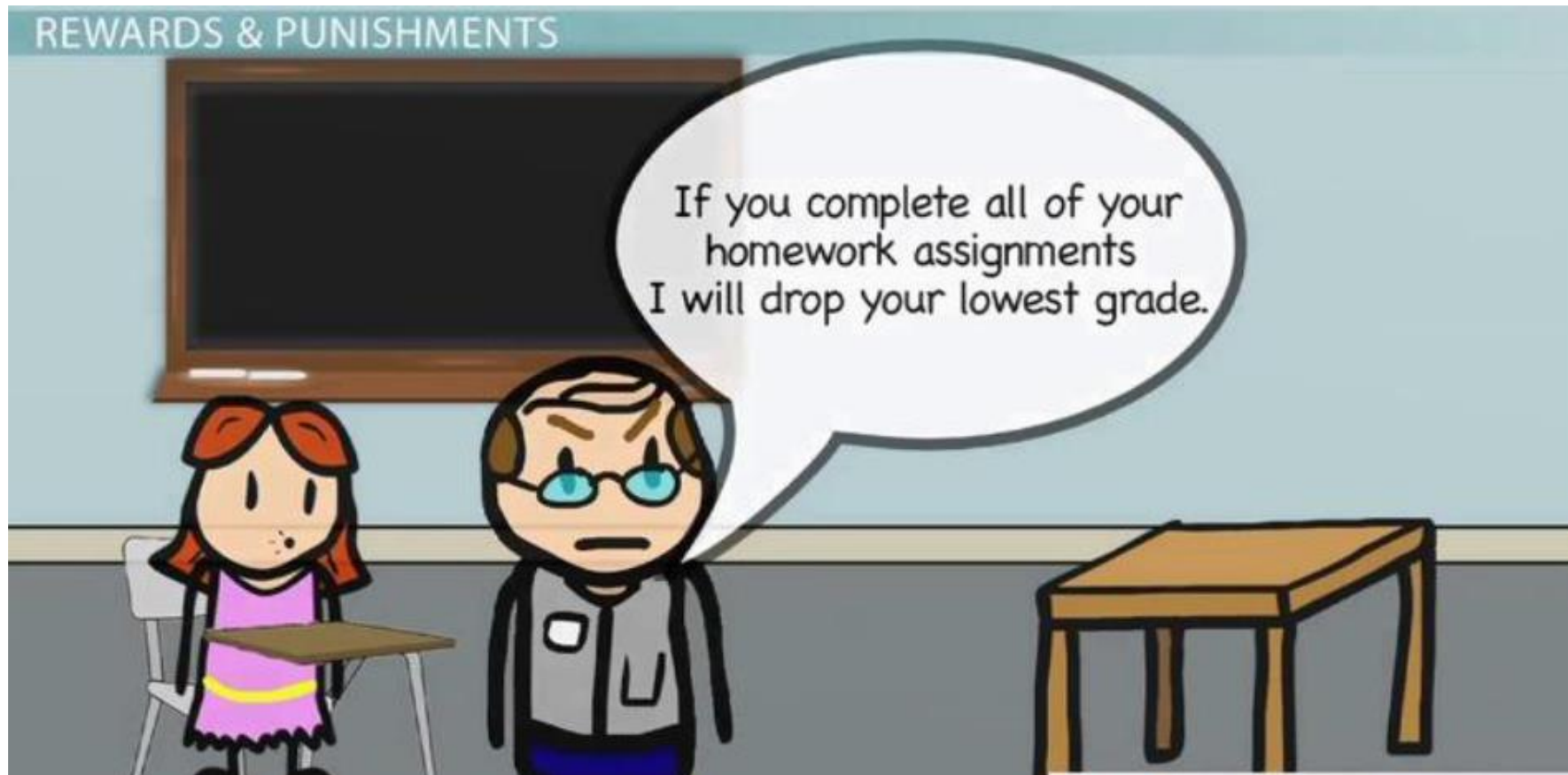
Ur skollagen:

”Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem” (SFS 2010:800, 4 kap. 9 §).

Efter världskrigen... hur kunde det ske (och hur kan vi undvika detta?)

Finns det något komplement till lydnad, disciplinering, behaviorism...?

Vad är demokrati?

Ett vanligt svar: "Folkstyre", men de senaste 200 åren har idén om folkstyre balanserats med kontroll- och balansfunktioner, så som:

Fria domstolar, likhet inför lagen

Säkert skydd för vissa fri och rättigheter

Maktdelning, olika delar av statsapparaten kontrollerar varandra

Demokrati

Bygger ursprungligen på idén om den aktive ***medborgaren***. Att lyssna på *andra* perspektiv, att uppfatta nyanser och att *kompromissa* för att finna gemensamma lösningar.

Internet...

... som kan vitalisera demokratin eller utmana den?

Lindensjö (1999)

Olika ideologi- och demokratisyner (följande slides)

Populistisk kontra mångkulturell demokrati

Populistisk

- Majoriteten har alltid rätt.
- Man vinner oftare än man förlorar.
- De flesta får alltid som de vill.
- Oenigheter löses genom omröstningar.

Mångkulturell

- Grupper har inte samma villkor.
- Vissa minoriteter förlorar nästan jämt.
- Särskild hänsyn behöver tas till marginaliserade grupper.

Libertär kontra liberal demokrati

Libertär (nyliberal)

- Individens frihet får inte kränkas av staten!
- Människans fria val är viktigast.
- Staten ska *endast* skydda landets gränser och upprätthålla ordning i samhället.

Liberal

- Fast människor har ju olika förutsättningar från början.
- Skattefinansierad välfärd (utbildning och skola) kan ge individer liknande villkor.
- Staten behövs för att fördela (jfr skolans kompensatoriska uppdrag")

Ett aktuellt exempel:

Likvärdighetsbidraget på 4,9 miljarder kronor innebär att kommuner med större behov får mer bidrag än rika kommuner.

Kommunitär och radikal demokrati

- Demokratisyner som betonar *gemenskapen*, snarare än individen.
- Betonar att alla har ett ansvar att bidra till kollektivets bästa.
- Demokrati handlar om att formulera gemensamma etiska värden, inte om att "maximera individens egennytta".
- Solidaritet – känslan av ett gemensamt öde.

Diskursiv demokrati

- Genom att samtala som jämlika utvecklas medborgarna i en demokrati.
- Genom att lyssna och verkligen försöka förstå våra meningsmotståndare blir vi alla klokare.
- När olika åsikter bryts mot varandra finns möjligheter att göra kompromisser och överensstämmelser – som kan omprövas vid behov.

Sammanfattning

Kommunitär demokrati

Libertär demokrati

Liberal demokrati

Diskursiv demokrati

Mångkulturell demokrati

Populistisk demokrati

Radikal demokrati

Några spänningsfält

Individens frihet Kollektivets makt

Minoritet Majoritet

Effektivitet Delaktighet

Exempel från skola och fritidshem

Ex 1) Att prata om demokrati som en praktisk modell för beslutsfattande... vikten av att rösta... eleverna får delta i skolval... och förstå det politiska systemet (jfr en "**realistisk modell**", i Lindensjö, 1999).

Ex 2) Att använda samtalet som en pedagogisk idé där elevers olikheter bejakas. Träna argumentation, att diskutera, att kompromissa, att lyssna och respektera varandra (jfr en "**diskursiv modell**", i Lindensjö, 1999)

Elevers perspektiv – ett elevperspektiv (viss skillnad).

Diskutera, vad kan detta innebära... ?

Kunskapsuppdraget och demokratiuppdraget

Finns det en motsättning?

Lärarnas förhållningssätt till skolans demokratiuppdrag

- Olika demokratimodeller kan hjälpa oss till en nyanserad förståelse av vad demokrati kan innebära.
- Vi kan behöva prata med kollegor och elever om demokratiuppdraget. Demokrati är svårt och måste övas.

Övergång... till hållbar utveckling...

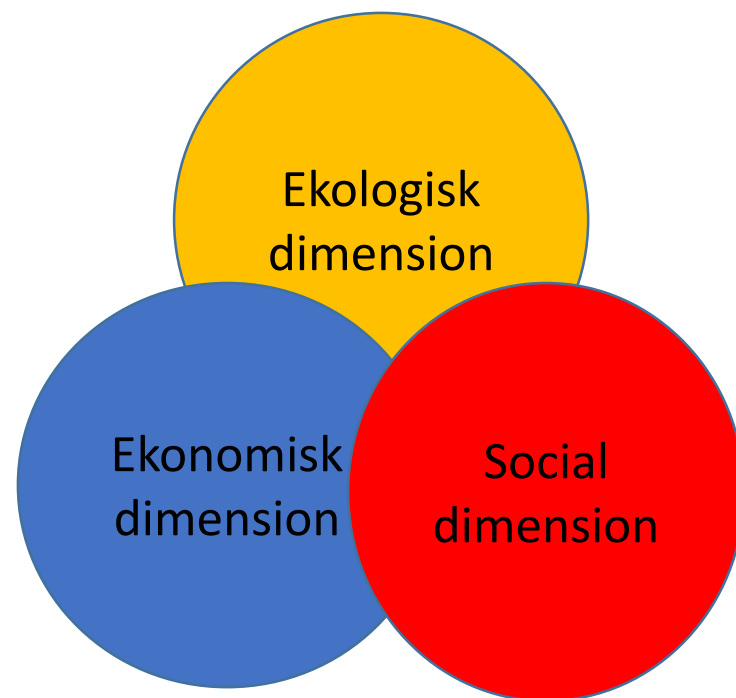
Hållbar utveckling (Borg, 2011)

En definition:

”Att möta nuvarande generationers behov utan att kompromissa med framtida generationers möjligheter att tillgodose sina behov”.

Dvs frågor om just demokrati, delaktighet, jämställdhet, värde, moral, makt.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling

Några distinktioner.

	Ekonomisk hållbarhet	Ekologisk hållbarhet	Social hållbarhet
Undervisningen <i>handlar om...</i>			
Utbildningen är <i>präglad av...</i>			

Vidare till "skolans styrning"

Jfr Forsbergs kapitel i boken "Lärande, skola, bildning..."

Skolans styrning

- Juridik (lagar och förordningar)
- Ideologi (politiker, forskare, fackförbund...)
- Ekonomi (fördelning av resurser)
- Utvärdering (systematiskt kvalitetsarbete, betyg, nationella prov...)

Skolans är en demokratisk styrd organisation

Folket väljer: Riksdagen, som stiftar lag så som skollagen

Riksdagen utser: Regering, som utfärdar förordningar så som läroplan

Regeringen styr: Skolverket, som ger ut allmänna råd och kommentarmaterial

Skolinspektionen: Utövar tillsyn

Och... (nästa slide)

På kommunal nivå finns motsvarande hierarki med fullmäktige, nämnd och förvaltning.

Apropå Skolverkets "Allmänna råd"

Statens Skolverk [SE] | skolverket.se/regler-och-ansvar/allmanna-rad

Importerat från IE Medarbetare

Betyg och betygssättning

De här allmänna råden riktar sig till alla skolformer där lärare sätter betyg. I råden beskrivs lärares arbete med betygssättning, hur betyg och kunskapskrav bör kommuniceras med elever samt hur man bör följa upp betyg och betygssättning.

[Ladda ner/beställ Allmänna råd om betyg och betygssättning](#)

Betyg och betygssättning
Skolverket

Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

De här allmänna råden ska fungera som ett praktiskt redskap i arbetet med att stödja elever som behöver extra anpassningar och särskilt stöd.

[Ladda ner/beställ Allmänna råd om extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram](#)

Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram
Skolverket

Film, blanketter och relaterade sidor

Visa ▾

Fritidshem

Innehåll på denna sida

Betyg och betygssättning

Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

Fritidshem

Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar

Mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan samt urval till gymnasiesärskolans nationella program

Måluppfyllelse i förskolan

Nyanlända elever

Närvaro och frånvaro i skolan

Pedagogisk omsorg

Prövning

Studie- och yrkesvägledning

Systematiskt kvalitetsarbete

Utbildning på sjukhus

Apropå Skolverkets ”kommentarmaterial”

[Kommentarmaterial till del tre i förskoleklassens läroplan](#)

[Kommentarmaterial till del fyra i fritidshemmets läroplan](#)

Grundskolan

[Kommentarmaterial till kursplanen i bild i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i biologi i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i engelska i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i fysik i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i geografi i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i hem- och konsumentkunskap i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i historia i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i idrott och hälsa i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i kemi i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i matematik i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i moderna språk i grundskolan](#)

[Kommentarmaterial till kursplanen i moderna språk - kinesiska i grundskolan](#)

Innehåll på denna sida

Förskoleklass & fritidshem

Grundskolan

Grundsärskolan

Sameskolan

Specialskolan

Gymnasieskolan och komvux på

Grundläggande vuxenutbildning

Skolforms- och ämnesövergripande
kommentarmaterial

Till toppen ^

Skolan och lagen

Övriga lagar i samhället gäller också i skolan (arbetsmiljölagen, offentlighets- och sekretesslagen, barnkonventionen...)

”Likvärdig utbildning” ...

... har varit en ledstjärna sedan grundskolan infördes på 1960-talet.

1991 kommunaliserades skolan och ansvaret decentraliserades från stat till landets kommuner. Detta gav kommunal handlingsfrihet inom statligt reglerade ramar.

Detta skulle öka ”likvärdigheten”, var det tänkt, eftersom det fanns större möjlighet att bedöma behov lokalt.

Styrmodeller genom historien...

... följande slides.

1) Centraliserad modell

1962 fram till slutet av 80-talet.

Stark statlig reglering

”Geografisk rättvisa” skulle uppnås genom att standardisera alla skolors organisering.

2) Decentraliserad modell

Slutet av 80-talet, 90-talet.

Byggde på en kritik mot statlig administrativ koloss.

”Geografisk rättvisa” skulle uppnås genom lokal frihet att organisera skolorna utifrån deras egna förutsättningar.

Tre mål: *Högre effektivitet, utvidgad professionalism, ökad demokrati.*

3) Recentraliserad modell

2000-talet.....

2008 skapas Skolinspektionen – en statlig myndighet som genomför tillsyn i alla skolor.

Nu allt vanligare med juridiska lösningar, domstol.

4) Tilltagande marknadsisering...

2000-talet.....

Valfrihet... fristående skolor...

Skolor i konkurrens om elever...att marknadsföra skolan...

”Medborgare” riskerar idag bli mer av ”kunder” och ”konsumenter”

TACK FÖR IDAG!